

Finansutskottets betänkande 2018/19:FiU9

Riksrevisorernas årliga rapport 2018

Sammanfattning

Utskottet föreslår att redogörelse 2017/18:RR5 Riksrevisorernas årliga rapport 2018 läggs till handlingarna.

Den årliga rapporten fyller en viktig funktion för riksdagen; t.ex. presenteras inte de viktigaste iakttagelserna från den årliga revisionen som avser brister och problem som berör flera myndigheter, politikområden och verksamheter för riksdagen annat än i den årliga rapporten. För att ytterligare förbättra förutsättningarna att i riksdagen belysa revisionens samlade iakttagelser och resultat, anordnade utskottet en öppen utfrågning med riksrevisorerna i slutet av maj 2018 med grund i den årliga rapporten och Riksrevisionens uppföljningsrapport. I förlängningen bidrar öppenhet och transparens om effekten av de statliga verksamheterna till att bevara ett högt förtroende för de statliga myndigheterna och samhällets institutioner.

Behandlade förslag

Redogörelse 2017/18:RR5 Riksrevisorernas årliga rapport 2018.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

Utskottets överväganden5

 Riksrevisorernas årliga rapport 20185

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag14

 Redogörelsen14

Bilaga 2

Öppen utfrågning med riksrevisorerna15

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Riksrevisorernas årliga rapport 2018

Riksdagen lägger redogörelse 2017/18:RR5 till handlingarna.

Stockholm den 25 oktober 2018

På finansutskottets vägnar

Elisabeth Svantesson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Elisabeth Svantesson (M), Fredrik Olovsson (S), Gunilla Carlsson (S), Niklas Wykman (M), Oscar Sjöstedt (SD), Adnan Dibrani (S), Emil Källström (C), Ulla Andersson (V), Jessika Roswall (M), Dennis Dioukarev (SD), Ingela Nylund Watz (S), Jakob Forssmed (KD), Ingemar Nilsson (S), Mats Persson (L), Sven-Olof Sällström (SD), Janine Alm Ericson (MP) och Jan Ericson (M).

Redogörelse för ärendet

Enligt 12 § lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. ska riksrevisorerna samla de viktigaste iakttagelserna från effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen i en årlig rapport och överlämna den till riksdagen. Den årliga rapporten 2018 överlämnades den 29 maj 2018. Enligt 9 kap. 18 § riksdagsordningen lämnas den som en redogörelse till riksdagen (redog. 2017/18:RR5).

Till skillnad från hanteringen av Riksrevisionens rapporter från effektivitetsrevisionen krävs det ingen svarsskrivelse om den årliga rapporten från regeringen. Inte heller finns det något krav på återrapportering från regeringen i budgetpropositionen eller årsredovisningen för staten.

Den 31 maj 2018 höll utskottet en öppen utfrågning med anledning av riksrevisorernas årliga rapport 2018 och Riksrevisionens uppföljningsrapport 2018. Syftet var att vid ett samlat tillfälle uppmärksamma och belysa Riksrevisionens iakttagelser och resultat utifrån de publicerade rapporterna. Medverkande var riksrevisorerna Stefan Lundgren, Helena Lindberg och Ingvar Mattson. Protokollet från den öppna utfrågningen finns i bilaga 2 och har också presenterats i en rapport från riksdagen (2017/18:RFR22).

Inga motioner har väckts med anledning av den årliga rapporten.

Utskottets överväganden

Riksrevisorernas årliga rapport 2018

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger redogörelsen Riksrevisorernas årliga rapport 2018 till handlingarna.

Den årliga rapporten i sammandrag

Riksrevisorernas årliga rapport består av ett avsnitt med de viktigaste iakttagelserna inom effektivitetsrevisionen, vilka baserar sig på de 33 granskningsrapporter som publicerats sedan den förra årliga rapporten, och ett avsnitt med de viktigaste iakttagelserna inom den årliga revisionen under samma period.

De viktigaste iakttagelserna inom effektivitetsrevisionen grupperas i åtta tvärgående teman, som enligt riksrevisorerna avspeglar viktiga aspekter av den statliga förvaltningen:

- Effektivitet och måluppfyllelse
- Önskade effekter
- Målkonflikter och ansvarsfördelning
- Samarbete och samverkan
- Underlag för insyn, beslut och uppföljning
- Tillsyn och kontroll
- Staten och kommunerna
- Staten och marknaden.

De viktigaste iakttagelserna från den årliga revisionen avser brister och problem som förekommer inom flera myndigheter. I flera fall har bristerna påpekats av Riksrevisionen under flera år, men förbättrande åtgärder har ännu inte genomförts eller inte fått tillräckligt genomslag. Redovisningen görs under följande sex rubriker:

- Det ekonomiadministrativa regelverket för statlig redovisning
- Reglerna för avgiftsfinansiering
- Redovisningen av intern styrning och kontroll
- Uppföljning och kontroll av forskningsbidrag
- Bemyndiganden
- Myndigheternas åtgärder för att motverka förekomst av oegentligheter.

I två bilagor redovisas sedan dels en förteckning över publicerade granskningsrapporter under det senaste året, dels en redovisning av samtliga myndigheter med modifieringar och upplysningar i revisionsberättelsen för 2017.

De viktigaste iakttagelserna inom effektivitetsrevisionen

Effektivitet och måluppfyllelse

En central fråga för effektivitetsrevisionen är på vilket sätt man ska uppnå hög effektivitet i den statliga verksamheten. I den årliga rapporten konstateras att granskningen av Polismyndighetens forensiska organisation visar att det forensiska arbetet håller hög kvalitet men att resursanvändningen är ineffektiv och att detta försvårar arbetet med att klara upp brott (RiR 2017:16). Riksrevisionen har också funnit långvariga och omfattande brister i Sameskolstyrelsens verksamhet där myndigheten inte genomfört eller bristfälligt genomfört flera av sina uppgifter, vilket innebär att samiska elever i sameskolan riskerar att inte få tillräckligt bra förutsättningar för att nå utbildningens mål (RiR 2017:15). Även Skatteverkets arbete med att upprätthålla kvaliteten i folkbokföringen skulle kunna effektiviseras, och i den årliga rapporten konstateras att viktiga delar av statens verksamheter är beroende av folkbokföringen, t.ex. Försäkringskassan (RiR 2017:23). Avslutningsvis har Riksrevisionen funnit att lärosäten inte fullt ut har kunnat omsätta tilldelade medel i forskning och utbildning, bl.a. därför att det varit svårt att anpassa verksamheten personalmässigt i den takt och omfattning medlen tilldelats. Det samlade myndighetskapitalet har ökat med 7 miljarder kronor under de senaste tio åren till ca 12 miljarder kronor (RiR 2017:28).

Oönskade effekter

Riksrevisionen har kunnat konstatera att statliga insatser i vissa fall har fått oönskade konsekvenser. Granskningen av systemet med ett stort antal riktade statsbidrag till skolan är ett exempel på att statliga åtgärder kan få oönskade effekter, t.ex. att insatser ibland görs där det finns statsbidrag att söka eller att specifika lokala utvecklingsbehov får stå tillbaka (RiR 2017:30). I en tidigare granskning av vården har Riksrevisionen gjort motsvarande iakttagelser (RiR 2016:29). Riksrevisionens granskning av den avskaffade revisionsplikten för små aktiebolag visar att de fördelar som förväntades i stort sett har uteblivit och att flera av de negativa farhågor som uttrycktes före reformen har besannats (RiR 2017:35). Vidare visar Riksrevisionens granskning av Karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet att regeringens lönemässiga målsättningar till stor del uppnåtts, men att reformerna haft en negativ påverkan på sammanhållningen mellan lärare (RiR 2017:18). Även granskningen av Arbetsförmedlingens insats Förberedande och orienterande utbildning visar på en oönskad effekt där de som deltar får lägre framtida arbetsinkomster jämfört med andra arbetssökande (RiR 2017:20). Effekterna är dock positiva för de som har högst en förgymnasial utbildning eller de som är utomeuropeiskt födda.

Målkonflikter och ansvarsfördelning

Det offentliga åtagandet karaktäriseras inte sällan av en komplexitet med flera aktörer med olika roller på olika nivåer. I vissa fall kan målen vara otydliga eller stå i konflikt med varandra. Ett exempel där målkonflikter uppmärksammas är granskningen av regeringens styrning av bolag med samhällsuppdrag, där Riksrevisionen bedömer att den systematiska styrningen och uppföljningen av samhällsuppdragen behöver utvecklas (RiR 2017:37). En iakttagelse i granskningen av planeringen av den nationella transportinfrastrukturen är att varken regeringen eller Trafikverket har prioriterat EU-perspektivet i planeringen och att det därmed finns en risk att EU-målen inte nås i tid (RiR 2017:27). Ibland delas ansvaret mellan myndigheter och det civila samhället, vilket kan fungera väl men i vissa fall riskerar att skapa otydliga roller och leda till brister i rättssäkerhet. Riksrevisionens granskning av systemet med gode män och förvaltare visar att systemet har omfattande brister. Riksrevisionen menar att det till stor del beror på att det inte finns en myndighet med ansvar för frågan på central nivå (RiR 2017:33). Otydliga mål och ansvarsförhållanden framkommer även i granskningen av livsmedels- och läkemedelsförsörjningen i krissituationer (RiR 2018:6), och i den årliga rapporten konstateras att tillgång till livsmedel och läkemedel är exempel på samhällsviktiga funktioner.

Samarbete och samverkan

Den svenska förvaltningsstrukturen är starkt präglad av de fristående myndigheterna. Dessa har på förhand definierade ansvarsområden, men det finns ofta behov av att myndigheterna samarbetar och samordnar sig i arbetet med viktiga samhällsfrågor. Riksrevisionens granskning av Polismyndighetens och Säkerhetspolisens samverkan kring terrorism och våldsbejakande extremism visar att vissa förbättringar bör kunna göras framför allt på regional nivå där graden av samverkan varierar och rutinerna skiljer sig åt (RiR 2018:3). I den årliga rapporten nämns också att den samverkan som finns mellan berörda myndigheter när det gäller sårbarheter och risker för den finansiella stabiliteten fungerar väl (RiR 2018:2).

Underlag för insyn, beslut och uppföljning

I den årliga rapporten konstateras att det är viktigt att riksdagen har bra underlag för sina beslut. Det ska t.ex. så långt möjligt gå att förstå för- och nackdelar med olika beslutsalternativ. Resultaten av Riksrevisionens granskning av tillämpningen av det finanspolitiska ramverket visar att transparensen har förbättrats men att det finns möjligheter till större tydlighet. Diskussionen om nödvändiga prioriteringar och skattepolitikens inriktning skulle t.ex. främjas av en större tydlighet (RiR 2017:32). Riksrevisionen har också iakttagit betydande skillnader mellan prognoser från regeringen och från expertmyndigheterna (RiR 2017:11). Ytterligare exempel på bristfälliga beslutsunderlag finns i granskningen av samhällsomvandlingen i Kiruna och

Malmberget i samband med LKAB:s brytning i nya gruvnivåer, där regeringens beslutsunderlag saknade de samhällsekonomiska analyser som behövdes för att identifiera brytningens effekter på det omgivande samhället (RiR 2017:34). Granskningen av konsekvensanalyser inför migrationspolitiska beslut visar att heltäckande och långsiktiga analyser av ekonomiska effekter endast undantagsvis redovisas i de underlag som legat till grund för propositionerna (RiR 2017:25). I granskningen av det samlade stödet till solet konstaterar Riksrevisionen att riksdagen inte har fått tillräcklig information inför beslut om stödåtgärder eftersom det saknas en samhällsekonomisk och statsfinansiell analys av det samlade stödet till solet (RiR 2017:29).

Tillsyn och kontroll

Den offentliga tillsynen ska bidra till att upprätthålla grundläggande värden i samhället såsom rättssäkerhet, effektivitet och demokrati. Riksrevisionen har dock funnit att statens tillsyn inte alltid fungerar på ett tillfredsställande sätt. I granskningen av tillsynen av gode män och förvaltare konstateras att statens insatser på området är eftersatta – både jämfört med andra tillsynsområden och jämfört med motsvarande system i andra länder (RiR 2017:33). Granskningen av det statliga tandvårdsstödet visar att stödet överutnyttjas till följd av överbehandling bland tandläkare och att det finns tecken på att Försäkringskassan underskattar det potentiella problemet med överutnyttjande (RiR 2017:19).

Staten och kommunerna

Sverige har i jämförelse med andra länder ett långtgående kommunalt självstyre. Riksrevisionen har i flera granskningar gjort iakttagelser om statens relation till kommunerna. En granskning av tillämpningen av finansieringsprincipen vid tre beloppsmässigt större reformer visar att regeringen i flera delar inte har tillämpat finansieringsprincipen som det var tänkt (RiR 2018:8). Granskningen illustrerar även andra problem i beredningsprocessen, såsom uteblivna överläggningar med kommunerna och snäva tidsplaner. En konsekvens av bristerna är att riksdagen fattat beslut på ett underlag som i flera delar är otydligt och otillräckligt. Riksrevisionen konstaterar i två granskningar att de riktade statsbidragen till skolan och vården har vuxit de senaste åren. Den stora mängden statsbidrag till skolan och vården är inte ändamålsenlig utan står i vägen för en långsiktig planering av verksamheterna (RiR 2017:30 och 2016:29). Vidare har Riksrevisionen visat att kommuner inte kan redovisa verksamhetsgemensamma kostnader på ett konsekvent sätt oberoende av hur verksamheten är fördelad mellan olika driftsformer och att SCB:s normering på området är otydlig (RiR 2018:7). Konsekvensen blir enligt Riksrevisionen sämre tillförlitlighet vid jämförelser av kostnadseffektiviteten i kommuner och i den offentliga statistiken om kostnader för verksamheter i olika driftsformer.

Staten och marknaden

Riksrevisionen har i flera granskningar berört statens agerande i förhållande till privata aktörer. Statens roll handlar i dessa fall ofta om att skapa ändamålsenliga och stabila spelregler för marknader och privata aktörer. En granskning av regeringens insatser för att uppfylla det bredbandspolitiska målet visar att statens stöd har utformats på ett sätt som gör att stödet riskerar att tillfalla kommersiellt attraktiva områden i stället för att underlätta utbyggnad i områden där det saknas kommersiella förutsättningar (RiR 2017:13). Att skapa förutsättningar för fungerande marknader handlar också om en transparent fördelning av ansvar och risk mellan staten och privata aktörer. Riksrevisionen bedömer t.ex. att finansieringssystemet för kärnavfallsavgifter med stor sannolikhet är underfinansierat, vilket innebär en ekonomisk risk för staten (2017:31). I granskningen av statens agerande på solelmarknaden konstateras att aktörerna gynnas av långsiktiga spelregler och god framförhållning vid eventuella förändringar av stöden (RiR 2017:29).

De viktigaste iakttagelserna inom årlig revision

Det ekonomiadministrativa regelverket för statlig redovisning

Årsredovisningen för staten är i huvudsak upprättad enligt budgetlagen, även om redovisningsprinciper också har hämtats från förordningen om årsredovisning för staten, förordningen om årsredovisning och budgetunderlag samt tillkommande principer som anges i årsredovisningen. Budgetlagen ger ett större utrymme för regeringen att bestämma vad som ska ingå i redovisningen än vad som skulle vara fallet om man hade tillämpat ett allmänt vedertaget ramverk för finansiell rapportering. I den årliga rapporten konstateras att en tillämpning av olika sammantagna redovisningsprinciper från olika regelverk inte utgör ett ramverk för att uppnå en rättvisande bild, vilket är syftet med Riksrevisionens revision av årsredovisningen för staten. Riksrevisionen ser det därför som angeläget att det utvecklas eller tillämpas ett regelverk för årsredovisningen för staten som är utformat för att ge en rättvisande bild.

Sedan 2012 har Riksrevisionen i den årliga rapporten lyft fram de risker som uppstår vid delat ansvar mellan myndigheter. Problemen kvarstår även för 2017. En oklar ansvarsfördelning riskerar att få negativa konsekvenser för redovisning, styrning och uppföljning. I den årliga rapporten konstateras att riskerna blir särskilt påtagliga när ansvaret är uppdelat mellan en myndighet och regeringen eller Regeringskansliet eftersom varken regeringen eller Regeringskansliet omfattas av myndighetsförordningen och förordningen om intern styrning och kontroll.

I den årliga rapporten tas också upp iakttagelser som gäller redovisning av andelar i statligt hel- eller delägda företag respektive redovisning av s.k. finansieringsinstrument. När det gäller redovisningen av andelar i statliga hel- eller delägda företag understryks vikten av att de berörda bolagen lämnar

reviderade underlag i tid för att säkerställa en enhetlig rapportering såväl i de statliga myndigheterna som i årsredovisningen för staten. När det gäller finansieringsinstrumenten anser man att det finns skäl att se över vilka redovisningsprinciper som ska tillämpas, både för myndigheterna och i årsredovisningen för staten så att de redovisas på ett enhetligt och objektivt sätt som uppfyller redovisningsmässiga kriterier.

Reglerna för avgiftsfinansiering

Många myndigheter finansierar delar av sina verksamheter med avgifter och ska då uppnå full kostnadstäckning på ett eller några års sikt, om inte riksdagen eller regeringen beslutat något annat. Det finns dock otydligheter i regleringen och motstridigheter i styrningen av hur myndigheter får ta ut avgifter och hur verksamheten ska finansieras. Det gäller också hur över- eller underskott ska hanteras. För 2017 har tio revisionsberättelser lämnats med upplysningar som handlar om sådana otydligheter eller motstridigheter.

Vissa myndigheter har under längre tid inte uppfyllt kostnadstäckningskravet i sin avgiftsfinansierade verksamhet. Ett exempel är Etikprövningsnämnderna vars avgifter är fastställda i förordning, och myndigheterna har inte uppnått full kostnadstäckning på flera år trots att detta är ett krav enligt regleringsbrevet. Det finns även myndigheter där regeringen på ett motstridigt sätt anger hur verksamheten ska finansieras. När det gäller t.ex. Skolverket anger regeringen att full kostnadstäckning ska gälla, samtidigt som myndigheten har rätt att använda anslagsmedel för verksamheten.

Redovisningen av intern styrning och kontroll

Med intern styrning och kontroll avses den process som syftar till att myndigheten med rimlig säkerhet uppfyller krav på att verksamheten bl.a. bedrivs effektivt och enligt gällande rätt. I den årliga rapporten konstateras att det i dag saknas krav på att myndigheterna i sin årsredovisning redovisar en tydlig bild av hur ledningen lever upp till sitt förvaltningsansvar. Det pågående arbetet med att utveckla den interna styrningen och kontrollen kan vara ett steg mot ett sådant krav. Riksrevisionen anser att de berörda myndigheterna i sina årsredovisningar bör redovisa konsekvenser av eventuella brister i kontrollen.

Uppföljning och kontroll av forskningsbidrag

Riksrevisionen bedömde i den årliga rapporten för 2017 att det fanns brister i de statliga forskningsfinansiärernas uppföljning av lämnade bidrag. Under 2017 har Riksrevisionen bl.a. granskat Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärds (Forte) ekonomiska uppföljning av forskningsprojekt och noterat ett antal brister som visar på fortsatta svagheter i kontrollen av forskningsbidrag. Riksrevisionen ser det som viktigt att kontrollen av forskningsbidrag stärks och ser positivt på att några av de berörda myndigheterna i regleringsbrev för 2018 fått i uppgift att utveckla den interna styrningen och kontrollen för forskningsbidrag.

Bemyndiganden

Regeringen har för ett stort antal myndigheter tilldelat en s.k. bemyndiganderam. Under 2017 har endast en myndighet överskridit sin bemyndiganderam, vilket enligt den årliga rapporten är en väsentlig minskning från tidigare år. Minskningen kan tyda på att myndigheterna har stärkt den interna styrningen och kontrollen när det gäller bemyndiganden. I den årliga rapporten konstateras vidare att ansvaret för bemyndiganden ofta är delat mellan myndigheter, vilket kan försvåra en rättvisande redovisning.

Riksrevisionen konstaterar också att det saknas en tydlig process för hantering av åtaganden i internationella organisationer och hur dessa ska redovisas i enskilda myndigheters årsredovisningar och årsredovisningen för staten.

Myndigheternas åtgärder för att motverka oegentligheter

Under 2017 gjorde Riksrevisionen en kartläggning av åtgärder mot otillåtna bisysslor inom myndigheterna. Otillåtna bisysslor i verksamhet med nära samöre med annan verksamhet kan leda till risk för otillbörlig påverkan och exempelvis felaktiga grunder för upphandlingar. I den mån kartläggningen har bedömts leda till ökad risk för väsentliga felaktigheter i enskilda myndigheter har detta påverkat Riksrevisionens riskbedömning.

Utifrån kartläggningen har Riksrevisionen noterat att skyddet mot otillåtna bisysslor behöver stärkas ytterligare i ett stort antal myndigheter. En tredjedel av myndigheterna saknade eller hade bristfälliga interna regelverk för att uppmärksamma sådana företeelser. Knappt hälften av myndigheterna behöver dessutom förbättra hur reglerna förmedlas till de anställda. För ca 30 procent av myndigheterna fanns det behov av att förbättra rutinerna för prövning av rapporterade bisysslor. I den årliga rapporten konstateras att det återstår arbete inom myndigheterna för att stärka medvetenheten om och skyddet av oegentligheter av olika slag.

Utskottets tidigare behandling

Riksdagens förutsättning att diskutera revisionsfrågor

Utskottet har tidigare konstaterat att sedan Riksrevisionen bildades 2003 har riksdagens förutsättningar att diskutera revisionsfrågor förbättrats (t.ex. bet. 2014/15:FiU). Utskottet har också framhållit att frågor om revision är aktuella i riksdagen året runt eftersom granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen behandlas av utskotten under hela riksdagsåret. I förra årets betänkande framhöll utskottet att den årliga rapporten fyller en viktig funktion och ger förutsättningar för riksdagen att diskutera de viktigaste iakttagelserna från revisionen under det senaste året (bet. 2017/18:FiU9). Utskottet såg liksom tidigare positivt på de generella slutsatser som riksrevisorerna drar i den årliga rapporten och som baseras på mer specifika iakttagelser från den årliga revisionen av de statliga myndigheterna. Utskottet

konstaterade att den typen av rapportering inte presenteras för riksdagen annat än i den årliga rapporten.

Regeringens styrning av avgiftsfinansierad verksamhet

Utskottet noterade i förra årets betänkande att vissa iakttagelser som riksrevisorerna gjort tidigare år inom ramen för den årliga revisionen även rapporterades i den årliga rapporten 2017. Fortfarande förekom t.ex. brister och otydligheter i styrningen av avgiftsfinansierad verksamhet (2017/18:FiU9). När det gäller regeringens styrning av avgiftsfinansierad verksamhet har utskottet uttryckt att även om det finns en skillnad i hur avgiftsfinansierad verksamhet följs upp och prövas jämfört med anslagsfinansierad verksamhet får det inte gå ut över riksdagens beslut om anslag för bestämda ändamål (bet. 2015/16:FiU9). Underskott i avgiftsfinansierad verksamhet som i praktiken finansieras genom att anslag tas i anspråk kan enligt utskottet påverka möjligheten att uppnå ändamålet med anslaget. Oreglerade underskott i avgiftsfinansierad verksamhet innebär också att det skapas behov av att finansiera dem med framtida medel. Utskottet konstaterade att en sådan prioritering behöver vara transparent och instämde i riksrevisorernas bedömning att det behövs åtgärder för att se till att ofinansierade underskott blir föremål för regeringens hantering.

Strukturen på den årliga rapporten

Mot bakgrund av de synpunkter utskottet har haft på strukturen på den årliga rapporten, t.ex. att den inte i tillräcklig utsträckning lämnat utrymme för det fokus på de viktigaste iakttagelserna som är meningen med rapporten, välkomnade utskottet i förra årets betänkande att strukturen förbättrats i enlighet med de önskemål som utskottet framfört (2017/18:FiU9).

Kompletterande information

Riksdagens behandling av granskningsrapporter som den årliga rapporten baserar sig på

Riksrevisionen har enligt bilaga 1 i den årliga rapporten 2018 publicerat 33 granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen sedan förra årets årliga rapport. Riksdagen har hittills behandlat 25 av de tillhörande skrivelserna från regeringen och fattat beslut med anledning av dem. I samtliga fall har riksdagens beslut varit att lägga skrivelserna till handlingarna. Några tillkännagivanden till regeringen med anledning av granskningsrapporterna har inte riksdagen beslutat om.

Utskottets ställningstagande

I den årliga rapporten samlar riksrevisorerna de viktigaste iakttagelserna från effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen. Liksom utskottet har uttryckt

vid flera tillfällen tidigare fyller rapporten en viktig funktion för riksdagen; t.ex. presenteras inte de viktigaste iakttagelserna från den årliga revisionen som avser brister och problem som berör flera myndigheter, politikområden och verksamheter för riksdagen annat än i den årliga rapporten.

För att ytterligare förbättra förutsättningarna att i riksdagen belysa revisionens samlade iakttagelser och resultat, anordnade utskottet en öppen utfrågning med riksrevisorerna i slutet av maj 2018 i anslutning till att den årliga rapporten publicerades. Förutom den årliga rapporten låg också Riksrevisionens uppföljningsrapport 2018 till grund för den öppna utfrågningen. I förlängningen bidrar öppenhet och transparens om effekten av de statliga verksamheterna till att bevara ett högt förtroende för de statliga myndigheterna och samhällets institutioner.

Liksom tidigare år kan utskottet konstatera att vissa iakttagelser inom ramen för den årliga revisionen återkommer år från år. Det finns t.ex. fortfarande brister i verksamheter där ansvaret är delat mellan myndigheter och brister i de statliga forskningsfinansiärernas uppföljning av lämnade bidrag. Fortfarande finns det också otydligheter och motstridigheter i reglerna för avgiftsfinansiering, vilket föranleder utskottet att hänvisa till sina tidigare ställningstaganden om regeringens styrning av avgiftsfinansierad verksamhet (bet. 2015/16:FiU9). Utskottet noterar att riksrevisorerna även lyfter fram positiva iakttagelser i den årliga rapporten, t.ex. med anledning av Riksrevisionens granskning av makrotillsynen av det finansiella systemet (RiR 2018:22). Vidare avser några av iakttagelserna i den årliga rapporten i första hand regeringens kompetensområde, t.ex. förordningar på det ekonomiadministrativa området. Med anledning av detta påminner utskottet om att det är av central betydelse att myndigheternas årsredovisningar är rättvisande för att regeringen ska kunna fullgöra sin redovisningsskyldighet gentemot riksdagen enligt 10 kap. 1 § budgetlagen.

Avslutningsvis välkomnar utskottet det arbete för att utveckla den årliga rapporten som initierades förra året. Den årliga rapporten 2018 har koncentrerats ytterligare, vilket gagnat redovisningen, som nu lyfter fram de viktigaste iakttagelserna på ett tydligare sätt än tidigare.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger redogörelsen Riksrevisorernas årliga rapport 2018 (2017/18:RR5) till handlingarna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Redogörelsen

Redogörelse 2017/18:RR5 Riksrevisorernas årliga rapport 2018.

BILAGA 2

Öppen utfrågning med riksrevisorerna

Torsdagen den 31 maj 2018 kl. 10.00-11.30

Plats: Förstakammarsalen

Ordföranden: Klockan har slagit tio, och därmed påbörjar vi den öppna utfrågningen med anledning av riksrevisorernas årliga rapport 2018 och uppföljningsrapporten för 2018. Detta är en övning som vi har haft bakom stängda dörrar tidigare. Men från och med nu, eller i alla fall den här gången, gör vi det i ett öppet format.

Vi vill förstas särskilt hälsa våra riksrevisorer välkomna – Stefan Lundgren, Helena Lundberg och Ingvar Mattson. De ska inleda detta.

Stefan Lundgren, Riksrevisionen: Herr ordförande! Tack för inbjudan till denna öppna utfrågning! Vi får här en möjlighet att presentera vår verksamhet, där redovisning och uppföljning har överlämnats till riksdagen dels i form av vår årliga rapport till riksdagen, som vi lämnade den 29 maj, dels i form av den uppföljningsrapport över tidigare granskningsrapporter som vi lämnade till riksdagen i mars. Vi ser naturligtvis också fram emot att svara på de frågor som kan finnas efter våra inledningar.

Jag ska inleda med några övergripande reflektioner kring Riksrevisionens uppdrag och verksamhet. Därefter kommer Helena att redogöra för de viktigaste iakttagelserna i vår årliga rapport. Sedan ska Ingvar redovisa vad våra olika uppföljningar visar beträffande genomslaget av våra granskningsrapporter och det som är redovisat i uppföljningsrapporter.

Låt mig först säga att vi riksrevisorer i likhet med Översynsutredningen anser att det är väldigt viktigt att Riksrevisionen har löpande och nära kontakter med olika företrädare för vår uppdragsgivare – riksdagen. Vi riksrevisorer försöker att utveckla dessa kontakter både i omfattning och till innehåll. Vi träffar till exempel regelbundet vårt parlamentariska råd och redovisar aktuella frågor och inhämtar synpunkter från rådet på vår verksamhet.

Sedan vårt tillträde för drygt ett år sedan har vi i enlighet med det medskick som vi fick från KU:s beredningsdelegation arbetat för att utveckla arbetsformerna för det parlamentariska rådet och stärka dess möjligheter till insyn i Riksrevisionens arbete. Dessutom besöker vi återkommande olika utskott i riksdagen för att redovisa våra iakttagelser och rekommendationer från granskningsrapporter inom effektivitetsrevisionen. Sedan förra årets årliga rapport har vi besökt olika utskott inalles 25 gånger.

Däremot har vi sällan kontakter med riksdagen om de iakttagelser vi gör inom den årliga revisionen, vilket gör att det är extra värdefullt att vara här i dag och kunna redovisa en del av dem.

Under det år, drygt, som har gått sedan vi tillträdde som riksrevisorer har vi fäst särskild vikt vid att säkerställa ordning och reda på myndigheten och

vid att se till att det finns en betryggande intern styrning och kontroll och väl fungerande interna regelverk, till exempel vad gäller jäv och oberoende.

Min uppfattning är att vi nu har lagt en stabil grund i dessa avseenden och därmed har goda förutsättningar för en fortsatt granskningsverksamhet av hög kvalitet. Jag hoppas nu att Riksrevisionen framöver kan få arbetsro med en period av stabilitet så att vi kan konsolidera det som nu har uppnåtts.

Riksrevisionens uppgift är som bekant att granska den verksamhet som bedrivs av staten. Det omfattar både regeringen, myndigheter och statliga bolag och stiftelser. Vår oberoende revision ska bidra till att stärka den demokratiska insynen och att främja en god resursanvändning och en effektiv förvaltning i staten. Det gör vi dels genom vår effektivitetsrevision, dels genom den årliga revisionen.

Effektivitetsrevisionen och dess granskningsrapporter är kanske de mest välkända för allmänheten. De uppmärksammas ofta i bland annat medierna. Enligt riksdagens riktlinjer tar granskningarna där framför allt sikte på förhållanden med anknytning till statens budget och till genomförandet och resultatet av statliga åtaganden.

Den årliga revisionen granskar de statliga verksamheternas årsredovisningar. Varje år granskar vi ca 240 årsredovisningar i myndigheterna för att bedöma om de är tillförlitliga, att räkenskaperna är rättvisande och om myndigheterna följer tillämpliga föreskrifter och beslut.

Vår uppfattning är att den årliga revisionen framför allt ska arbeta förebyggande genom att ha en löpande dialog med myndighetsledningarna om de brister som vi eventuellt upptäcker under granskningen. Vår målsättning är att vi i allra bästa fall över huvud taget inte ska behöva lämna någon modifierad revisionsberättelse.

Både inom effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen arbetar vi också kontinuerligt med att utveckla arbetet och blicka framåt. Det seminarium vi hade i riksdagen tillsammans med finansutskottet och Revisorsinspektionen hade ett sådant syfte. Det var ett möte för olika samhällssektorer och deras revisorer där den framtida revisionens behov och möjligheter diskuterades. En fråga som flera av deltagarna uppmärksammade och som vi också arbetar med är hur den tekniska utvecklingen, inte minst digitaliseringen, kommer att påverka arbetsformer och arbetssätt i vår revisionsverksamhet.

En annan utvecklingstrend bland nationella revisionsorgan runt om i världen är ett ökat fokus på så kallad mittfälsrevision, det vill säga revisioner som ligger i gränslandet mellan effektivitetsrevision och årlig revision. En sådan revision är också av intresse i ett svenskt perspektiv, tycker vi. Vi har inlett ett pilotprojekt på området, där vi granskar myndigheters handhavande av forskningsbidrag. Om pilotverksamheten faller väl ut kan Riksrevisionen behöva återkomma till riksdagen med eventuella behov av förändringar i regelverket för den här typen av granskningar. En sådan förändring kan möjligen gälla rapporteringsformer för sådana granskningar.

Avslutningsvis vill jag betona att Riksrevisionens granskningar ytterst kan sägas syfta till att bevara ett högt förtroende för våra myndigheter och samhällets institutioner. Våra uppgifter är därför att bidra till hushållning med skattemedel och att ge medborgarna och deras företrädare en oberoende och rättvis information om effekten av de statliga verksamheterna och därigenom bland annat motverka korruption.

Därför är det viktigt för oss att få ett bra genomslag i samhället för våra granskningsrapporter så att vi verkligen är till nytta för medborgarna, riksdagen, regeringen och statsförvaltningen. Det är min förhoppning att dagens öppna utfrågning kan bidra till ett sådant genomslag.

Helena Lindberg, Riksrevisionen: Som Stefan sa ska jag berätta lite om vår årliga rapport. Det är alltså den rapport jag visar här och som alldeles nu i dagarna har överlämnats till riksdagen. Jag ska berätta lite om syftet med och slutsatserna i rapporten.

Enligt lagen om statlig revision med mera ska Riksrevisionen lämna en årlig rapport till riksdagen där vi riksrevisorer samlar de viktigaste iakttagelserna från både effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen. Sedan behandlas redogörelsen i utskottet och av riksdagen.

Översynsutredningen har pekat på och noterat att den årliga rapporten till riksdagen endast har fått en ganska begränsad uppmärksamhet, trots att fackutskotten får möjlighet att yttra sig över iakttagelserna i rapporten till finansutskottet. Vi tre riksrevisorer uppskattar därför mycket att vi i dag sitter i en öppen utfrågning där också ledamöter från andra utskott liksom andra intresserade har möjlighet att närvara.

Mycket utvecklingsarbete har skett i Riksrevisionen sedan vi tillträdde, och vi har till exempel påbörjat ett arbete inom Riksrevisionen för att utveckla den årliga rapporten. Detta arbete har vi fortsatt med också i år. Utvecklingsarbetet har initierats därför att vi såg ett behov av att kunna redovisa mer övergripande iakttagelser och lyfta fram dem på ett tydligare sätt än vad som kanske har skett tidigare.

Vi har varit produktiva. Sedan den förra årliga rapporten har vi publicerat 35 granskningar inom effektivitetsrevisionen. I år har vi valt att redovisa de viktigaste iakttagelserna eller slutsatserna, skulle man kunna kalla dem, tematiskt snarare än ämnesvis för att lyfta fram problem och brister som återfinns inom flera politikområden.

En viktig iakttagelse inom effektivitetsrevisionen är att statliga insatser i vissa fall har fått oönskade konsekvenser. Ett sådant exempel är den avskaffade revisionsplikten för små aktiebolag, som syftade till att stimulera tillväxten i små aktiebolag. Denna granskning visade att fördelarna i stort sett har uteblivit och att tillväxten i de bolag som valde bort revision var lägre. En annan iakttagelse är att flera negativa farhågor som uttrycktes i samband med reformen om avskaffande av revisionsplikten har besannats.

Även granskningen av Arbetsförmedlingens förberedande och orienterande utbildning, FUB, visar på oönskade effekter. De som deltar får till exempel lägre framtida arbetsinkomster jämfört med andra arbetssökande.

En annan iakttagelse gäller brister i underlagen för riksdagens beslut. Det ska till exempel så långt som det är möjligt gå att förstå för- och nackdelar med olika beslutsalternativ. Väl underbyggda och träffsäkra konsekvensanalyser är en förutsättning för att risker, fördyringar och bieffekter ska kunna förutses och förebyggas.

Effektivitetsrevisionen har under det gångna året funnit flera exempel på bristfälliga beslutsunderlag. Granskningen av samhällsomvandlingen i Kiruna och Malmberget, till exempel, i samband med LKAB:s brytning i nya gruvnivåer visade att regeringens beslutsunderlag saknade de samhällsekonomiska analyser som behövdes för att identifiera brytningens effekter på det omgivande samhället.

Även i granskningen av stödet till solet konstaterar Riksrevisionen att det saknas en samhällsekonomisk och statsfinansiell analys. Dessutom bedömer Riksrevisionen att förändringar i stödsystemet skulle kunna ge en större mängd solelproduktion med givna resurser.

Ett annat exempel på granskningar där konsekvensanalyser har varit bristfälliga är de migrationspolitiska besluten. Analyserna innehåller endast undantagsvis heltäckande och långsiktiga analyser av ekonomiska effekter, och i fler än hälften av underlagen saknas en beskrivning av möjliga kommunala konsekvenser helt och hållet.

Det offentliga åtagandet är ofta komplext med flera aktörer med flera olika roller och på olika nivåer. I vissa fall kan målen vara otydliga eller stå i konflikt med varandra. Ett exempel där målkonflikter uppmärksammas är granskningen av regeringens styrning av bolag med samhällsuppdrag. Denna granskning visar att det finns målkonflikter mellan bolagens samhällsuppdrag och andra mål, till exempel lönsamhet. Riksrevisionen bedömer att den systematiska styrningen och uppföljningen av samhällsuppdragen behöver utvecklas.

Ibland delas ansvaret mellan myndigheter och det civila samhället. Systemet med gode män och förvaltare, till exempel, bygger till stor del på ideella krafter och eldsjälur. Här visar en granskning att systemet har haft och har omfattande brister, vilket vi bedömer bland annat beror på att det inte finns någon myndighet på central nivå med ansvar för att hålla samman frågorna. Bristerna är särskilt anmärkningsvärda eftersom detta rör de allra mest utsatta i vårt samhälle.

Vi har också gjort ett flertal iakttagelser av statens relation till kommunerna. En av granskningarna visar till exempel att regeringen i flera delar inte har tillämpat den finansieringsprincip som gäller för detta förhållande som det var tänkt. Befintliga underlag har försvårat för kommuner att få insyn i reformernas beräkningar och att lämna relevanta synpunkter. Regeringen har inte heller gjort analyser av hur reformerna påverkar enskilda kommuner. En konsekvens av bristerna är att riksdagen har fattat beslut grundade på underlag som i flera delar är otydligt och otillräckligt.

Riksrevisionen har under flera år granskat statens insatser inom skolan och vården. Det är centrala välfärdssektorer där kommuner och landsting är ansvariga för utförandet men där staten har en ambition att vara nationell likriktare. Riksrevisionen har konstaterat att de riktade statsbidragen till skolan och till vården har vuxit de senaste åren. Det står i strid med tanken på att statsbidrag i princip ska ges i form av generella bidrag och att riktade statsbidrag till kommuner och landsting bara ska användas i undantagsfall och vara tidsbegränsade. Både när det gäller skolan och när det gäller vården har våra granskningar visat att den stora mängden statsbidrag inte är ett ändamålsenligt sätt att styra utan att det helt enkelt står i vägen för en långsiktig planering av verksamheten på kommunal nivå.

Till sist ska jag säga något kort om iakttagelserna från den årliga revisionen. Den tar sikte på brister och problem som förekommer inom flera myndigheter och som kan innebära risker för att årsredovisningen inte är fullständig och ger en rättvisande bild. I flera fall har den årliga revisionen pekat på de här problemen under flera års tid. Exempelvis har den årliga revisionen sedan 2012 lyft fram de risker som uppstår vid ett delat ansvar mellan myndigheter. Dessa problem kvarstår även under 2017.

Vi menar att en oklar ansvarsfördelning riskerar att få negativa konsekvenser för redovisning, styrning och uppföljning. När ansvaret är uppdelat mellan en myndighet och regeringen eller Regeringskansliet blir riskerna särskilt påtagliga.

Även när det gäller bemyndiganden har Riksrevisionen sett brister under flera år. Ett bemyndigande krävs för att myndigheterna ska kunna ingå bindande åtaganden som innebär att framtida anslagsmedel kommer att tas i anspråk. Ansvaret för bemyndigandena är ofta delat mellan myndigheter. Det gör att den myndighet som har tilldelats ett bemyndigande inte kan intyga den interna styrningen och kontrollen för hela kedjan i de fall där en annan myndighet får göra åtaganden. Det medför också risk för att åtagandena inte redovisas fullständigt och riktigt.

Ett annat problem som vi lyfter upp i den årliga rapporten är att det saknas en tydlig process för hantering av åtaganden med internationella organisationer och hur dessa ska redovisas i enskilda myndigheters årsredovisningar eller i årsredovisningen för staten. Vi har kunnat se att det finns otydligheter i regleringen och motstridigheter i styrningen av hur myndigheter får ta ut avgifter och hur verksamheten ska finansieras. Många myndigheter finansierar delar av sin verksamhet med avgifter och ska då uppnå full kostnadstäckning på ett eller några års sikt om inte riksdag eller regering har beslutat något annat.

Det gäller också hur över- eller underskott ska hanteras. För 2017 har tio revisionsberättelser lämnats med upplysningar som handlar om sådana otydligheter och motstridigheter.

Vi har kartlagt myndigheternas åtgärder mot förekomst av otillåtna bisysslor. Otillåtna bisysslor är verksamhet med nära samröre med annan verksamhet som kan leda till risk för otillbörlig påverkan och exempelvis felaktiga

grunder för upphandlingar. Så mycket som en tredjedel av myndigheterna saknade eller hade bristfälliga interna regelverk för att uppmärksamma sådana företeelser. Knappt hälften av myndigheterna behöver dessutom förbättra hur reglerna kommuniceras till de anställda. En viktig och generell iakttagelse i den årliga revisionen är att skyddet mot otillåtna bisysslor behöver stärkas ytterligare i ett stort antal myndigheter.

För att Riksrevisionen ska kunna uttala sig om huruvida redovisningen är rättvisande behöver det finnas en tydlig normering, ett ramverk, för rapporteringen. Här kan vi konstatera att så inte alltid är fallet. Det gäller framför allt årsredovisningen för staten, som i huvudsak är upprättad enligt budgetlagen. Budgetlagen ger ett större utrymme för regeringen att bestämma vad som ska ingå i redovisningen jämfört med ett vedertaget ramverk för finansiell rapportering. Det saknas exempelvis kriterier för avgränsningen för vilka statliga organisationer som ska ingå i redovisningen, och det saknas också en tydlig reglering för delar i årsredovisningen som inte är av finansiell karaktär.

Vi riksrevisorer hoppas i och med denna inriktning av den årliga rapporten att fler utskott framöver ska uppmärksamma dessa generella iakttagelser, som alltså berör flera myndigheter och flera politikområden och verksamheter.

Ingvar Mattson, Riksrevisionen: På min lott faller att särskilt uppmärksamma uppföljningsrapporten.

Som Stefan påpekade inledningsvis är det viktigt för oss i Riksrevisionen att få ett bra genomslag för våra granskningsrapporter så att de kommer till nytta för medborgarna, riksdagen, regeringen och statsförvaltningen.

Givetvis är det svårt att rättvisande mäta resultaten av Riksrevisionens granskningar. En del slutsatser och rekommendationer leder tydligt och ganska omgående till åtgärder från regeringen eller de berörda myndigheterna. I andra fall är det inte alltid lika klart att det är våra granskningar som är den direkta anledningen till genomförda åtgärder. Det händer också att regeringen i sina skrivelser till riksdagen delar våra slutsatser men kanske väger dem mot andra hänsyn som inte vi har beaktat och då avstår från att initiera åtgärder.

Samtidigt finns det exempel på när regeringen inte har instämt i Riksrevisionens slutsatser. I ytterligare några andra fall delar inte berört utskott regeringens bedömning, utan riksdagen ger i stället ett tillkännagivande i linje med Riksrevisionens rekommendationer, som kanske inte är överensstämmande med regeringens bedömning.

Det är också naturligt att det många gånger tar tid innan slutsatser och rekommendationer leder till olika förbättringar och får effekt. Exempelvis kan det behövas fortsatt utredning inom Regeringskansliet, myndigheterna eller kommittéer.

Uppföljningen av våra rapporter är viktig. Den är ingen vetenskap, men den ger ändå en bra bild.

När det gäller vår årliga revision är effekten huvudsakligen den att det inte ska bli fel över huvud taget. Den är alltså preventiv i grunden. Utifrån analyser

av väsentliga risker för den enskilda myndigheten granskas redovisningsarbetet löpande under året med avsikt att påtala eventuella fel som kan uppkomma i respektive myndighets årsredovisning. Men i några fall räcker inte denna insats, och det blir fel i årsredovisningen. Vid sådana tillfällen uppmärksammar Riksrevisionen bristerna och ger aktuella myndigheter en modifierad revisionsberättelse. Det brukar bli en handfull eller uppemot tre händer fulla med modifierade revisionsberättelser.

Jag visar här vår viktigaste källa för att redovisa uppföljningen av våra granskningar och den effekt som de får. Årets rapport är den tolfte sedan de infördes 2007. Uppföljningen syftar till att ge riksdagen underlag för att bedöma Riksrevisionens resultat. Man kan alltså se den som ett komplement till årsredovisningen, som ju redovisar bara ett års verksamhet åt gången. Uppföljningsrapporten tar ett större grepp. Syftet med uppföljningsrapporten är att se om granskningsverksamheten har bidragit till bättre statlig verksamhet.

Uppföljningen ger också Riksrevisionen erfarenheter som kan användas i vårt interna utvecklingsarbete. Det innebär förenklat att Riksrevisionens medarbetare går igenom om, och i så fall hur, riksdagen, regeringen och/eller berörda myndigheter har vidtagit eller överväger att vidta åtgärder med anledning av slutsatserna och rekommendationerna i våra granskningsrapporter.

Inom effektivitetsrevisionen görs en djupare uppföljning av ett urval av äldre rapporter och en översiktlig uppföljning av samtliga senare granskningar. Urvalet väljs så att det täcker flera utskottsområden. De viktigaste källorna är offentliga handlingar. I den djupare granskningen är kontakter med granskningsobjekten en viktig del i arbetet.

Årets uppföljningsrapport innehåller en djup uppföljning av 18 granskningsrapporter och en översiktlig uppföljning av 21 granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen. Rapporten innehåller också uppföljning av de modifierade revisionsberättelser som har lämnats av den årliga revisionen för verksamhetsåret 2016.

Vad visar då uppföljningen? Uppföljningen visar att flertalet granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen har medfört någon form av åtgärd av regeringen eller andra granskade organisationer. Åtgärderna ligger i linje med Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer. Särskilt den djupa uppföljningen gör tydligt att det har skett förbättringar inom de granskade verksamheterna, även om problemen i vissa fall också kan kvarstå. Den årliga revisionen för verksamhetsåret 2016 medförde att 16 myndigheter fick modifierade revisionsberättelser. Av uppföljningen framgår att myndigheterna har vidtagit korrigerande åtgärder vid samtliga dessa tillfällen.

Nu visar också en genomgång av flera års uppföljningsrapporter som presenterats av riksdagens översynsutredning att slutsatserna och rekommendationerna i effektivitetsrevisionens granskningsrapporter ofta följs av olika åtgärder. Lars-Göran Gustafsson, som tidigare var revisionsdirektör och ansvarig för uppföljningarna vid Riksrevisionen och som även närvarar i salen i dag,

har undersökt genomslaget av 38 granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen för åren 2008–2017. De är alltså publicerade som ett underlag till utredningen.

Den vanligaste enskilda åtgärd som vidtas är att regeringen ger en eller flera myndigheter uppdrag i regleringsbrev eller i annan ordning. Detta konstateras i 26 fall. En annan vanlig åtgärd från regeringens sida är att tillsätta en utredning, vilket konstateras i 11 fall, eller att ge en redan pågående utredning i uppdrag att hantera Riksrevisionens iakttagelser. I ett antal fall, ett tiotal av de 38, har Riksrevisionens granskning lett till översyn och förändring av lagstiftning. Det är också vanligt att myndigheter på eget initiativ – detta gällde vid 17 tillfällen i detta undersökningsunderlag – arbetar på egen hand med Riksrevisionens iakttagelser.

Resultatet av granskningsarbetet beskrivs i uppföljningen oftast i termer av vidtagna åtgärder och mer sällan i termer av vilka förbättrade resultat som åtgärderna eventuellt leder till, vilket ju egentligen är det yttersta syftet.

Som vi har uppfattat det är riksdagen på det hela taget nöjd både med resultatet av Riksrevisionens arbete och med uppföljningsrapporterna. Men det betyder förstås inte att uppföljningen av resultatet inte kan förbättras.

Slutligen ska jag kort nämna att utöver uppföljningsrapporten gör vi uppföljning av kvalitet i vårt granskningsarbete. Vi låter till exempel genomföra så kallade cold reviews. År 2013 gjordes också en peer review med peers från Storbritannien och Finland, det vill säga kollegor från dessa länders revisionsmyndigheter, som granskade vår myndighet. Cold reviews har genomförts av forskare från Uppsala. De granskar urval av rapporteringen av effektivitetsrevisionen. Det är ett viktigt underlag som är tillgängligt också för riksdagen för att kunna bedöma hur vårt arbete håller hög kvalitet. Men det är ännu viktigare för vårt utvecklingsarbete, och i vår planering ingår att på nytt genomföra en cold review framöver.

Ordföranden: Då finns det möjlighet att ställa frågor.

Ingela Nylund Watz (S): Tack så mycket för den årliga rapporten och uppföljningsrapporten! Det är absolut intressant läsning. Vi är glada för detta och för era föredragningar här i dag.

Jag har några lite mer generella frågor och en mer specifik fråga. Den ena var Stefan Lundgren inne på i sin första föredragning. Det handlar om att även om vi i riksdagen har Riksrevisionens parlamentariska råd kan det vara av intresse att ni utvecklar något hur situationen är på Riksrevisionen efter översynsutredningen och det arbete som ni har genomfört för att skapa arbetsro. Jag tror att det kan vara av allmänintresse också i en öppen utfrågning. Det är den ena mer generella frågan.

Den andra mer generella frågan har ni också berört. Men skulle ni kunna ge oss en översiktlig bild av hur ni ser på Myndighetssverige i dag? Hur mår våra myndigheter? Är de på bättringsvägen, utifrån de iakttagelser ni har gjort

under de senaste åren, eller ser ni problemområden som är av sådan karaktär att ytterligare insatser kanske måste göras?

Min mer specifika fråga handlar om en otroligt viktig iakttagelse som ni har gjort under effektivitetsrevisionen. Det handlar om bristerna i folkbokföringen. Ni påpekar mycket tydligt att det får omfattande effekter för inte minst Försäkringskassan men också för andra myndigheters möjligheter att utöva sina uppdrag.

Jag tror att det skulle vara bra om ni kunde redovisa lite mer hur diskussionerna har gått i interaktionen med Skatteverket just när det gäller folkbokföringen.

Vice ordföranden: Tack för dragningarna och för rapporterna!

Jag har en större generell fråga, som tangerar det som Ingela var inne på. Nu har ni för första gången skrivit under era egna rapporter. Ni skrev ju under rapporterna förra året också, men nu har ni varit på Riksrevisionen i drygt ett år.

Med tanke på er samlade erfarenhet från statsförvaltningen – som man måste säga är ganska imponerande – har jag följande fråga: Vad är det som har förvånat er mest, i positiv bemärkelse, när ni har gjort de här 35 effektivitetsrapporterna och den årliga revisionen – utifrån att ni nu sitter på den här sidan? Men jag undrar också vad ni tycker har varit värre i statsförvaltningen och Myndighetssverige än ni kanske trodde innan.

Stefan Lundgren, Riksrevisionen: Jag ska försöka besvara den första frågan från Ingela Nylund Watz om situationen på Riksrevisionen. Jag överlåter till mina kollegor att svara på hur myndigheterna mår. Det kom också en specifik fråga om brister i folkbokföringen. Det är Ingvar Mattsons ansvarsområde. Och vi får med gemensamma krafter försöka besvara Elisabeth Svantessons fråga.

När det gäller situationen på Riksrevisionen uttryckte vi när vi kom dit för ett år sedan att vår ambition var att återupprätta förtroendet för Riksrevisionen. Det handlade om det externa förtroendet för myndigheten men också och inte minst om det interna förtroendet mellan medarbetare och myndighetsledning.

Jag tycker att vi kan säga att vi har lyckats ta ganska många steg i den riktningen. Jag upplever att det externa förtroendet är i någon mening återställt. Jag tror att det externa förtroendet aldrig var särskilt rubbat när det gällde Riksrevisionens verksamhet, vår revisionsverksamhet. Det förtroendet fanns nog kvar. Jag tror att det handlade mer om förtroendet för myndighetsledningen även externt.

Det interna förtroendet tycker jag också att vi har kommit en god bit på väg att återupprätta. Vi har som sagt lagt mycket kraft på att se över det som på myndighetsspråk kallas för styrande dokument. Man börjar alltså med att göra om arbetsordningen: de som styr, ansvarsfördelningar, uppgifter och så vidare. Det handlar om att skapa tydlighet internt i organisationen. Vem har ansvar

för vad? Och vem beslutar vad? Jag tror att bara det bidrar till att skapa mer arbetsro.

Vi har också säkerställt att vi har tydliga interna regelverk, bland annat på de områden som var lite ifrågasatta. Det handlar om jäv och oberoende och rekryteringsfrågor – allt det som blev lite kritiserat och ifrågasatt. Jag tror att vi har lyckats skapa klarhet internt i vad som gäller och i att chefer har ett ansvar för att implementera det.

Vi hade också en livaktig intern diskussion, bland annat om det här med jäv och oberoende. Det blir ibland en målkonflikt i och med att vi har rekryterat personer som är väldigt kompetenta på vissa sakområden. Då kommer de kanske också från områden som vi gärna vill granska. Exakt när blir man jävig? Den diskussionen var väldigt nyttig internt, för att skapa en förståelse och en magkänsla för de här ibland ganska svåra bedömningsgrunderna. Jag upplever alltså en högre grad av intern mognad i många av de här frågorna nu.

Vi har precis gjort en enklare intern arbetsmiljöenkät. Den visar ganska goda betyg, men det finns fortfarande en del saker vi behöver jobba med när det gäller arbetsbelastning och att skapa tydligare interna arbetsrutiner.

Min sammanfattande slutsats är alltså att jag tycker att vi har fått mer arbetsro internt. Och vi har medarbetare som känner ett engagemang och en vilja att se till att Riksrevisionen blir en god kraft för att främja svensk statsförvaltning.

Jag överlämnar till Helena: Hur mår myndigheterna?

Helena Lindberg, Riksrevisionen: Jag ska ge en översiktlig bild av hur myndigheterna, inklusive Riksrevisionen, mår.

Svensk förvaltning mår ganska bra. I stort kan man säga att vi håller hög klass. Det innebär inte att vi inte måste fortsätta utveckla och arbeta med sådana frågor som jag nämnde, till exempel oegentligheter, bisysslor och allt det som har att göra med det särskilda som det innebär att vara statstjänsteman. Det är också ett arbete som vi har genomfört inom Riksrevisionen, att hålla igång diskussionen om vad det innebär att vara statstjänsteman och vad den statliga värdegrunden är. Utan att kunna luta mig mot en granskningsrapport kan jag ändå konstatera att det arbetet behöver fortsätta över hela fältet i statlig förvaltning.

Men i stort mår myndigheterna bra. Och vi har en förvaltning i världsklass.

Ingvar Mattson, Riksrevisionen: Då kan jag säga några ord om vår rapport om folkbokföringen. Jag kan också försöka svara på de andra frågorna, alltså hur jag bedömer att myndigheterna mår och vad som har förväntat mig mest.

Jag börjar med folkbokföringen. Vi skrev ju en rapport, och det var framför allt en granskning av hur Skatteverket säkrar att folkbokföringen håller hög kvalitet. Vi pekade på att det fanns brister i det avseendet. Vi kan inte säga att det är dålig kvalitet på folkbokföringen. Men det vi kan visa är att Skatteverket inte heller jobbar på ett sätt för att säkra att det verkligen håller god kvalitet.

Brister i kvalitet i folkbokföringen får allvarliga konsekvenser, till exempel för Försäkringskassan som Ingela Nylund Watz nämnde. Många andra myndigheter, men även många privata företag och andra, förlitar sig på att de uppgifterna ska vara korrekta.

Det ger tyvärr också utrymme för brottslig verksamhet på olika sätt, både bidragsbrott och brott i det civila samhället, om man missbrukar de möjligheter att göra fel som kan finnas i folkbokföringen, på grund av kvalitetsbrister.

När vi lämnade rapporten upplevde jag inledningsvis ett mycket stort intresse, först i skatteutskottet, sedan på Finansdepartementet och också på Skatteverket. Jag har uppfattat att de iakttagelser som vi har gjort har lett till en hög aktivitet för att försöka förbättra kvalitetsarbetet i folkbokföringen. Förutsättningarna för det bedömde vi, redan när vi gjorde granskningen, som relativt goda eftersom Skatteverket precis hade gjort en omorganisering och gjort folkbokföringen till en egen avdelning vid Skatteverket. På det viset var det lättare, både när det gällde att prioritera folkbokföringsverksamheten och när det gällde att styra verksamheten inom myndigheten.

Det finns några svårigheter med folkbokföringen som ändå kommer att kvarstå och som det kommer att ta lång tid att åtgärda. Folkbokföringen byggde förut på en väl utbyggd rapportering på lokal nivå, i kyrkan. På den tiden var kvalitetssäkringen enkel, det vill säga att man från pastorsexpeditionen såg när folk flyttade. Nu är vi i en annan värld. Migrationen har också påverkat detta. Många flyttar inom landet men också ut från och in i landet.

Det enkla sättet att säkra kvalitet tidigare var också att man gjorde en adressändring. Det gör inte ungdomar i dag. De bryr sig inte om det. De har nämligen alla kontakter i sin mobil, och den följer med dem oavsett var de bor. Och det behöver man inte berätta för Skatteverket, för folkbokföringens skull.

Här finns alltså utmaningar. Och de kommer att fortsätta finnas. Då måste Skatteverket fortsätta med sitt kvalitetssäkerhetsarbete men kanske också utvecklingen av arbetet för hur man ska registrera.

Själva grundfrågan var hur interaktionen har varit med anledning av vår granskningsrapport. Grundsvaret på det måste vara att vi har mött ett stort intresse från skatteutskottet, Finansdepartementet och Skatteverket.

Jag går vidare till frågan om en översiktlig bild och vad som har förväntat mig mest. Jag tänkte ta mig en liten frihet och gå lite utanför det som är iakttagelser i själva granskningarna. Då ger jag mig förstås ut på viss hal is.

Det som alltid är en svårighet är balansen mellan krav på effektivitet och att samtidigt upprätthålla rättssäkerhet. Det ser vi i våra granskningar. Men det uppmärksammas också ständigt i medierna. Ni riksdagsledamöter får också ständigt information om det. Det kan till exempel gälla effektivitet i handläggning av ärenden på Försäkringskassan men kanske också det granskningsärende som gäller Transportstyrelsen som konstitutionsutskottet nu har. Där är väl konstitutionsutskottet alldeles snart framme vid en slutsats.

Det är en evig balansgång. Och det är där vi är inne och granskar effektivitet men fortfarande med upprätthållande av de regler som gäller. Exakt hur den balansgången ska hållas är en svårighet.

Det som ändå har förvånat mig lite är att vi kanske underskattar det som ibland kan kallas unika värden i offentlig verksamhet. Det handlar förstås om att vi ska ha en välutbildad statstjänstemannakår som förstår den statliga värdegrunden och som förhåller sig till ett rättssystem samtidigt som man ska ha hög servicenivå och vara effektiv.

Det är också en fråga som riksdagen har tagit ställning till och för inte så länge sedan gjort ett tillkännagivande till regeringen om, att man ska överväga fortsatt utbildning av statstjänstemän men också överväga att återinföra ett strängare straffrättsligt ansvar för tjänstefel för statstjänstemän.

Det där är områden som jag ser som angelägna för en fortsatt diskussion och där det aldrig kommer att finnas en slutgiltig lösning. Men man ser i granskningarna att det är balansfrågor som är viktiga för såväl riksdag som regering och statsförvaltning att beakta framöver.

Helena Lindberg, Riksrevisionen: Jag tänkte också svara på vad som har förvånat mig. Jag håller naturligtvis med om det som Ingvar Mattson har lyft fram.

Jag vill också lyfta fram vikten av kontinuitet i statsförvaltningen. Det är ganska ryckigt. Det tycker jag att jag har fått belägg för under mitt första år som riksrevisor. Det går fort. Man genomför en reform, och sedan går det ganska fort att komma med ytterligare en reform. Och man kanske inte förstår hur reformerna ska samspela med varandra. Jag tänker till exempel på karriärlönelöftet och höjda lärarlöner.

Men det som jag särskilt har slagits av har varit relationen mellan stat och kommun och det utrymme för förbättringar som finns där. Om jag ska vara lite provokativ handlar det kanske lite om en principlöshet. Man slår fast principer, och sedan följs de inte. Finansieringsprincipen är en sådan.

Jag har också haft ett stort antal granskningar där riktade statsbidrag har varit i fokus, och där kan man se just att det politiska behovet av att göra en satsning kanske får motsatt effekt. Det leder inte till långsiktighet och uthållighet för dem som ska vara mottagare av bidragen. De kanske hade varit mer betjänta av att få bidrag enligt finansieringsprincipen generellt eller på andra områden än de som man bestämmer på statlig nivå. Det skulle jag vilja lyfta fram som en särskild fråga.

Peter Helander (C): Jag vill ta upp just finansieringsprincipen och riktade statsbidrag. Som ni skriver följer staten inte finansieringsprincipen. Jag som tidigare kommunalråd delar frustrationen med många andra kommunalråd runt omkring i Sverige över att man vältrar över verksamhet på kommunerna men inte skickar med pengar. Jag vet också att det finns en stor frustration i Kommunverket och även hos Sveriges Kommuner och Landsting.

Ni skriver också om att mängden riktade statsbidrag ökar, och det riskerar att leda till att man misshushållar med resurserna. De kommer inte till nytta.

Det skapar också byråkrati, vilket är ett stort problem för framför allt små kommuner.

Skulle ni kunna utveckla det lite mer? Jag förstår att ni har kontakt med regeringen om det här. Vad är deras reaktion på den här kritiken, som är ganska monumental från kommunerna?

Ulla Andersson (V): Jag har två frågor. Den ena handlar om otillåtna bisysslor. Det var oroväckande siffror, särskilt med tanke på de korruptionsdiskussioner som har varit i statlig förvaltning. Jag skulle vilja höra någon form av analys.

Vad beror det på att man inte har tydliga regelverk för otillåtna bisysslor i de statliga myndigheterna? Tror man att vi är fria från korruption eller sådana problem här? Är man helt enkelt för godtrogen? Eller är det något annat som ligger bakom? Det är min ena fråga.

Den andra frågan handlar om gode män och det som ni tar upp om överförmyndare och så vidare. Det handlar som ni säger om en väldigt utsatt grupp. Den är tyvärr inte på den politiska dagordningen särskilt ofta heller, vare sig på kommunal eller nationell nivå. Det är väl också en av anledningarna till att problemen bara fortgår år efter år.

Har ni någon annan analys? Jag har också varit kommunalråd och har haft de här problemen på lokalplanet. Man har försökt skärpa upp det och förbättra med hjälp av såväl utbildning som granskningar och allt sådant. Men att det bara rullar på med den här strukturen, beror det på att det politiska intresset är svalt? Eller beror det på något annat?

Stefan Lundgren, Riksrevisionen: Det är svårt att ha en uppfattning om vad det här med bisysslor beror på. Men jag kan informera om att Riksrevisionen lät granska även sig själv i den här vevan. Och vi tillhör också myndigheterna som hade brister i regelverken. Det är numera åtgärdat.

För Riksrevisionens del och om jag ska blicka tillbaka till min tid som generaldirektör skulle jag nog säga att alla var medvetna om att det finns ett regelverk för bisysslor, och man var noga med att upplysa nyanställda om det och så vidare. Men det som brast berodde nog lite grann på godtrogenhet. Man tänkte att det här tar medarbetarna hand om på egen hand och att man inte behövde ha kontrollsystem eller följa upp. Jag skulle nog skriva upp det på kontot över att det finns en viss omedvetenhet i myndighetsvärlden om de frågorna. Därför har man inte prioriterat det.

Det vi har bidragit med är helt enkelt att sätta lite spotlight på det. Det har blivit en ökad medvetenhet. Om vi skulle göra om den här granskningen om ett eller två år tror jag att det kommer att se betydligt bättre ut.

Helena Lindberg, Riksrevisionen: Det är jag som har varit ansvarig riksrevisor för granskningen av finansieringsprincipen och en del av granskningsrapporterna om riktade statsbidrag.

När det gäller finansieringsprincipspranskningen avvaktar vi fortfarande regeringens svar. Men vi konstaterar att det är en reform som kom till 1993. Möjligen har den fallit lite i glömska. Och när man ger uppdrag till utredningar och kommittéer är man inte tillräckligt tydlig med att de ska följa de riktlinjer som finns för hur till exempel samrådsförfaranden med SKL ska gå till et cetera. Det finns alltså ganska mycket som kan åtgärdas på ett ganska enkelt sätt.

Om kommittéerna inte har gjort sitt grundarbete ser vi också hur det fortsätter in i Regeringskansliet och att Regeringskansliet inte tar höjd för det i beredningen av olika reformer.

När det gäller de riktade statsbidragen är det svårt. Det står emot intresset att så att säga göra politik och från statens sida rikta in sig på något område som man tycker är särskilt angeläget. Det krockar med verksamhetslogiken på kommunal nivå, där det också kan se väldigt olika ut.

Man kan se ett mönster; det kan vara lättare för stora, resursstarka kommuner som kanske inte har lika stort behov av de riktade statsbidragen att söka dem. Det är ofta en omfattande byråkrati och administration runt ansökningsförfarandet och redovisningar av uppföljningar. Det mäktar de mindre kommunerna kanske inte med, och de skulle möjligen behöva de riktade satsningarna än mer.

Det står också emot kravet på långsiktighet. De riktade bidragen är ju tillfälliga. När det blir osäkerhet om vad det här innebär på längre sikt än ett eller två år blir det hämmande för den kommun som är bidragsmottagare.

När det gäller gode män och överförmyndare var det glädjande att ansvarigt statsråd vid den öppna utfrågning som civilutskottet arrangerade här i riksdagen aviserade lite fler grepp i frågan än vad som tillkännagavs i skrivelsen med anledning av min granskningsrapport. Det sas att det ska tillsättas en utredning. Jag tycker att vi verkade vara överens i rummet om att det behöver tas ett större grepp. Det har varit mycket lappa och laga.

Jag tror att det delvis är juridiken som inte alltid förstår organisationslogiken. Och att man på till exempel central myndighetsnivå inte har haft någon utpekad ansvarig myndighet har nog inneburit att det har varit svårt för överförmyndarnämnder och annat att få det stöd från staten som de skulle behöva. Det är länsstyrelserna som har haft det uppdraget. Och de räcker inte riktigt till resursmässigt. Men jag har goda förhoppningar om att det nu ska tas ett helhetsgrepp i frågan.

Monica Green (S): Jag tänkte fråga om jämställdhet, genderbudgetering inom ramverket och så vidare.

Ni gjorde en granskning 2015 av den borgerliga regeringens specifika satsningar när det gäller jämställdhet. Men hur gör ni själva, mer övergripande, när det gäller jämställdhet? Har ni jämställdhet för ögonen när ni granskar? Har ni granskat den nuvarande regeringens jämställdhetsbudgetering och hur det går med det arbetet?

Rasmus Ling (MP): Jag tänkte ställa en generell fråga om grunden för granskningarna som ni gör. Det känns som att det ganska ofta är ekonomisk kostnadseffektivitet som ligger till grund. Det är naturligtvis ett viktigt perspektiv. Men ibland finns det andra skäl till att reformer har genomförts eller till att stöd har getts. Ni har inte granskat det nu, men när förra regeringen införde supermiljöbilsbonusen berodde det inte i första hand på att det var kostnadseffektivt, utan man ville skapa en ny marknad. På liknande sätt var det med solelstödet. Och det har ni granskat.

Det kan bli lite orättvist om ni granskar något som inte var ett bärande argument för den regering och riksdag som tog fram det. Jag skulle vilja höra hur ni tänker när ni bestämmer utifrån vad ni ska granska olika saker.

Ingvar Mattson, Riksrevisionen: Jag ska försöka svara på båda frågeställarnas undringar.

När det gäller jämställdhetsbudgetering har vi inte gjort någon granskning med det som huvudsak eller ens bisak. Annars gör vi regelbundna granskningar av budgetarbetet. Jag tar helt enkelt med mig det som ett uppslag.

Men jag vill passa på att göra reklam för en annan pågående granskning som definitivt har det perspektivet. Vi granskar för närvarande Almis stöd för företagande. Där har vi tagit de jämställdhetspolitiska målen som utgångspunkt och frågat oss om Almi i sin verksamhet på det området också lever upp till de jämställdhetspolitiska målen. Jag tror att det kommer att bli en spännande granskning. Vi använder omfattande registerdata, gör djupdykningar i dokument och gör intervjuer.

Det vi tittar på är om man når upp till de mål som man själv har satt upp när det gäller att vara jämställd. En annan sak som vi tittar på, och hoppas kunna svara på hur väl det faller ut, handlar om att Almi faktiskt ska vara kompensatorisk. Marknaden fungerar i huvudsak som finansiär för olika företagsverksamheter. Almi ska fylla ut och kompensera för det utrymme där marknaden misslyckas. Där har vi satt som ett bedömningskriterium att det i så fall borde gälla också för det jämställdhetspolitiska målet. Man borde nå ännu längre än att bara skapa likhet för män och kvinnor på det området.

Jag ser fram emot att riksdagen så småningom ska få läsa den granskningsrapporten och att få synpunkter på hur vi har närmat oss den frågan.

Rasmus Lings fråga gällde om grunden för oss och våra granskningar alltid måste vara ekonomi. Egentligen är det korta svaret på den frågan: Ja. Effektivitetsrevision handlar om hushållning, effektivitet, produktivitet och än så länge samhällsnytta. Det står i lagen. Det ska vi alltså ha med oss varje gång.

Det följer också naturligt av de internationella standarderna. Där pekar man ut att huvudföremålet för effektivitetsrevision är det som på engelska kallas de tre E:na – Economy, Efficiency och Effectiveness.

Det innebär inte att vi ensidigt räknar kronor. Det går inte. Offentlig verksamhet handlar till syvende och sist inte om sista raden i resultatredovisningen, utan pengarna ska förbrukas för det ändamål som de har anslagits för.

Själva poängen med effektivitetsgranskningen är att till exempel när det handlar om måluppfyllelse se om man har nått det mål som var avsett. Men i en effektivitetsrevision måste det alltid finnas en strävan efter att också ställa det i relation till insatta resurser. Det är revisionens och effektivitetsrevisionens natur.

Det kommer att balanseras på alla möjliga olika sätt. Ibland är det till exempel svårt att tala om vad den verkliga effekten och måluppfyllelsen är och att definiera hur stora resursinsatser har varit och så vidare. Men det är metodfrågor. Ofta handlar effektivitetsrevision om att ställa frågor om hur förutsättningarna har varit, om regeringen har gett en myndighet de rätta förutsättningarna för att nå de mål som har funnits, medan det har varit svårt att mäta effekter. Det försöker vi ändå göra.

När det gäller de exempel som ledamoten angav, supermiljöbil och solen, var jag inte på myndigheten när supermiljörapporten gjordes, och jag har tyvärr inte tagit del av den i efterhand heller. Solelsrapporten var jag ansvarig riksrevisor för.

Jag tycker för egen del att vi är nyanserade i den rapporten. Vi förstår att det är en komplex målbild och att det är en stor osäkerhet. Men det hindrar inte att vårt huvudsyfte när vi närmar oss ett granskningsobjekt ändå måste vara att ställa frågorna: Är det god hushållning? Är det god måluppfyllelse? Är det de rätta insatserna? Är det den rätta designen på bidragen? Är det bäst för att nå det som är politikens mål? Det är viktigt för oss.

Vi letar efter intentioner med en politisk insats i riksdagsbeslut, regeringsbeslut, best practice eller vad det kan vara, men vi uppfinner dem inte själva. Vi vill inte vara en politisk aktör. Det är väldigt viktigt. Revision handlar inte om att vara en politisk aktör. Det handlar om att försöka granska om de politiska intentioner som politiken har bestämt genomförs men i relation till insatta resurser.

När det gäller solen tycker vi nog ganska tydligt, men det kan väl diskuteras. För att bara ta ett exempel är det uppenbart i den granskning som vi har gjort att om man vill få så mycket solproduktion som möjligt är det mer kostnadseffektivt att ge bidrag till storskalig produktion av el än att ge till hushåll för att bygga paneler på sina tak.

Nu kan man ändå vilja ge bidrag till medborgare för att bygga egna solpaneler på taken. Det har vi ingen synpunkt på. Men vi menar att då måste riksdag och regering ha framför sig att det är ett kostsammare sätt att nå målet med hög solproduktion. Det är vår hela poäng.

Sedan är det självklart att riksdag och regering ska göra själva vägvalet. Vi måste någonstans ändå få lov att tala om för riksdag och regering att: Nu har ni valt ett sätt som är mindre effektivt om ni vill nå så mycket sol per krona som möjligt.

Ordföranden: Jörgen Andersson får sista frågan i utfrågningen.

Jörgen Andersson (M): Först vill jag ge lite beröm till riksrevisorerna. Jag tycker att ni har haft en väldigt hög ambitionsnivå sedan ni tillträdde. Ni har dessutom haft en ansats för att verkligen ta tag i uppenbara problem. Det tycker jag är bra.

Det finns anledning att oroa sig. Sverige har byggts starkt av att vi har haft en väldigt stor tillit till våra institutioner och att institutionerna har haft en stor trovärdighet. Det har kanske lite på senare tid ifrågasatts, och inte minst myndigheten själv har väl haft sina bekymmer.

Med det sagt tänkte jag komma in på en specifik fundering som ligger lite i linje med det Ulla Andersson talar om. Det är väldigt enkelt att revidera eller ha synpunkter på saker som handlar om väldigt konkreta faktorer. Det handlar om siffror, kronor och ören och regelverk som ska följas.

Just korruptionsfrågan är inte begränsad till att man har sysselsättning på sidan om eller inte eller om man bryter mot regelverk när det handlar om mottagande av ersättningar och sådana saker. Det är mycket mer brett än så.

Transparency International hade en rapport för inte så länge sedan. Där sjunker Sverige just när det gäller att hålla sig från korruption. Frågan är rätt allvarlig, tycker jag. Man ser att det blir alltmer påtagligt att det förekommer korruption i kommunerna enligt den definition som Transparency International har. Den kan vara lite svår att komma åt, eftersom det blir lite mer mjuka värden.

Har ni tagit något initiativ i den här frågan? Hur hanterar man det? Kan man komma åt det på något sätt? Kan man omvandla det till ett arbete som blir relevant för er del? Hur kan man få större medvetenhet överallt egentligen? Har ni några tankar om det?

Helena Lindberg, Riksrevisor: Jag är ansvarig riksrevisor för rikets styrelse, det vill säga den statliga förvaltningspolitiken och förvaltningen. Jag kan säga något bara för att illustrera att vi naturligtvis tar den frågan på största allvar. Det handlar inte bara om kronor och ören utan just om de mjuka värdena.

För att illustrera det kan jag nämna en granskning som vi har igång som handlar om statliga myndigheters inköp från anställdas närstående. Det är ett sätt att försöka ringa in det. Kring upphandling kan ofta korruptionsfrågor uppstå. Vi kartlägger nu alla statliga myndigheters upphandlingsverksamheter och de anställdas närstående bolag och bolag som närstående har. Sker upphandling från dem?

Där hoppas vi kunna få ett kvitto på: Hur står det till? Hur ser det ut? Hur hanterar man de här frågorna? Det är ett sätt att närma sig frågeställningen.

Stefan Lundgren, Riksrevisionen: Jag kan bara komplettera. Det är inte en huvuduppgift för revisionen att jaga korruption. Vi går inte in i revisionen med den uppgiften. Däremot kan revisionen bidra till att saker och ting upptäcks. Det kan försvåra sådant.

Inom ramen för vår årliga revision har vi ibland möjligheter att se saker och ting som kan föranleda oss att vidta åtgärder. Vi har två aktiviteter på gång.

Det ena är att vi har en uppgift i samband med granskning av årsredovisningen att granska ledningens förvaltning. Där har vi påbörjat ett internt arbete med att arbeta igenom: Vad sätter lagen för gränser för oss för vad vi kan och inte kan göra inom den ramen? Där är vi inte riktigt framme ännu. Det är ett sätt att ta tag i sådana saker som vi ibland observerar inom ramen för årlig revision.

Det andra är det som jag nämnde i min inledning, det som vi på jargong kallar för mittfåltrevision. Vi bör ha någon form av möjlighet, tycker vi, att göra ganska snabba granskningar när till exempel våra årliga revisorer ser någonting när de talar med anställda på en myndighet men som inte platsar inom ramen för deras granskning av om årsredovisningen är rättvisande eller inte så att vi ändå skulle kunna göra en djupdykning.

Det kanske inte är tillräckligt stort och omfattande för att motivera en hel granskningsrapport som överlämnas till riksdagen och där regeringen ska återkomma med en skrivelse. Det är lite grann där vi har ett pilotprojekt på gång som gäller om det är okej att använda forskningsbidrag för att anställa yoga-instruktörer. Det kan man fundera på. Vi har en del tankar på det området.

Ordföranden: Jag vill å hela utskottets vägnar tacka Stefan Lundgren, Helena Lindberg och Ingvar Mattson, våra riksrevisorer, för utfrågningen. Vi tycker verkligen att ni tillsammans med alla era medarbetare har en enormt viktig uppgift inte bara för vår räkning utan för medborgarnas räkning att se till, för att prata på ren svenska, att skattebetalarnas pengar används på bästa sätt. Ni upptäcker oegentligheter och kan peka på saker som kan göras bättre. Det finns en del ineffektiviteter som vi behöver se.

Vi uppskattar det uppdrag ni utför. Vi vill passa på att önska er en god sommar. Vi anar att det har varit ett intensivt år. Vi vet nog det också. Ni har gjort ett mycket bra arbete. Vi vill önska er tillsammans med alla medarbetarna en trevlig sommar.